

DEMÉNY PÉTER

FÁBA FEJSZE

Kőríz Imre: *Szárnyalni gyalog. A félhosszú vers poétikája*

■ „Félhosszú vers”. Ez a kategória Tandori Dezsőtől származik, és Kőríz Imre szentel neki egy egész kötetet. A félhosszú vers az a vers, amelyik nem olyan hosszú, mint Juhász Ferenc *Halott feketerigója*, de amelyet a meghatározások garmadájával sem lehet meghatározni, ezért kell annyi elemzést írni. A „szárnyalni gyalog” Arany megjegyzését variálja, aki szerint a makáma olyan, mintha az ember ezt tenné.

A meghatározás nehézségei eredményeznek tehát egy igazán remek kötetet. Kőríz valóságos monográfiákat ír a tárgyalt szerzőkről, klasszika-filológiai tudása minden elemét beveti, verslátat számol, képet elemez, párhuzamokat állapít meg, kollégái értelmezéseit egészíti ki. Berzsenyitől Heltain és Nadányin át Keményig és Tolnai Ottóig terjed a skála, nagy örömeimre Méliusz József is szerepel, érdekes viszont, hogy egyetlen nő sincs, és Varró Dániel szerintem valahogy kilóg a sorból.

A tanulmányok terjedelme 15 és 20 oldal közötti – a leghosszabb az *„Egy kényszerkategória”*. Tandori kötetének közelében, ez 28 oldal, a *Számvetés és számolás. Kemény István: Egy nap élet* pedig 22. Ugyanis Tandori vezette be a félhosszú vers fogalmát *Az erősebb lét közelében* című könyvében, a Kemény-poéma ellenben bizonyára a kortársi érzékenységet mozdította meg és indította be nagyon erősen.

Kőríz egy-egy verset forgat, de valójában életműveket. Kosztolányiról például egész keresztmetszetet kapunk, és ugyanez a helyzet Nadányival, Heltai-

val, Tolnainál szóba kerül a *Költő disznósírból*, stb. Egyáltalán, Kőríz nagyon felkészült, aprólékos és figyelmes, és mindegyre visszatér a félhosszú vers meghatározásának komplexitásához: „Zelk Zoltán *Éjszaka írom* című versében is »akár a holtak, / fekszenek hátukon az emberek«. A díszletezés, a vers kezdő időpontja félhosszú versre vall. A maga tizenhét négy soros strófájával a terjedelem is megvolna, de az egész túl feszes, hiányzik belőle a többfelé nyitottságnak a Tandori által leírt mozanata, az egyszólamú dialógus hangja, és később a fesztelenség is eltűnik belőle. Mindent egybevetve jó példa arra, hogy miért nem félhosszú vers minden félhosszú költemény.” Ez a 103. oldalon található lábjegyzet a Heltai-tanulmányhoz íródott: Kőríz az egészet nézi, miközben egy műfajt vizsgál.

Azért olyan gyümölcsöző erről a műfajról írni – mert nem is műfaj. Ódákról vagy elégiákról bizonyára nem lehetne ilyen serkentő kötetet írni, a szonetról már nem is beszélve. Markó Béla mondta Székely Jánosról, hogy nyakkendős-vasalt mivoltában tele volt provokációkkal. Valahogy Kőríz is ilyen. Nagy vers a *Hajnali részegség* vagy a *Szeptemberi áhítat*, de hát ezt mindenki tudja. Ki ismeri azonban a *Most elbeszélem azt a hónapot...* című verset? Sokkal kevesebben, mint az előző kettőt.

Tehát miközben van „slágervers” elég – az *Egy nap élet* is az, a *Mi volt kérded a legszebb Dániában* is –, a vizsgálódás egésze nagyon is ismeretlen tá-

jakra vezeti az olvasót. Például Méliusz József felé, aki Velencéről írt félhosszú verset. Emlékszem, Tolnai milyen szépen beszélt Marosvásárhelyen a Temesváron született és élete nagy részét Bukarestben élő költőről, és Kőrizs idézi a Méliuszt idéző Takáts Józsefet: „Van olyan elmélet, hogy a sűrítés az írás titka. Fiatalkoromban megpróbáltam. Ez a recept nekem nem jó. A reá-rakás, a kiegészítés és a mélyítés: a modellálás alakítja ki azokat az írásaimat, amelyek talán jók. Asszociatív író vagyok, de ez nem a villanatot jelenti csupán, hanem a folyamatot.” (221.)

Egy félnapos kirándulás – talán ez is jó metafora lehetne. Az ember nem akarja az egész vasárnapot a Bükkben vagy a Mecseken tölteni, kísétál inkább a Herástráuba, ott bóklászik, bekuk-

kant a japánkertbe, hallgatja a madarakat, nézi a tavon úszkáló kacsákat. Levegőzésnek pont elég, és még sincs este, amikor hazatér.

A *Szárnyalni gyalog* megnyit egy vizsgálódási területet. Most, hogy a cölöpöket lerakták, már bárki számba veheti a további félhosszú verseket, hiszen kétségtelenül születni fognak még, ha netán elfogadjuk is, hogy Tandori segítségével Kőrizs minden eddigit elemzett. Meghatározásainak villódzásaiban rokonszenves műfaj, gondolkodó és asszociatív, és mint ilyen emlékezetes képeket szül.

És nem kevésbé emlékezetes elemzéseket eredményez. A *poeta.doc* után Kőrizs Imre új fába vágta a fejszét. És milyen jól!

